

PRAVO DIGITALNE IMOVINE

Oct

POJAM DIGITALNE IMOVINE

Prof. dr Mirjana Radović, LL.M.
(Humboldt)

ŠTA ČINI IMOVINU?

- Imovinska prava
- Mesto digitalne imovine u kontekstu imovinskih prava
 - Telesna i bestelesna dobra

DIGITALNI KARAKTER IMOVINE

- Zasnovana na korišćenju kompjuterske tehnologije

Pitanje:

Da li digitalnu imovinu čini svaki zapis na računaru koji ima neku novčanu vrednost?

Odgovor:

Ne, nego samo onaj digitalni zapis koji je **simbol** imovinske vrednosti ili određenog imovinskog prava i koji može da bude predmet isključive kontrole jednog lica.

DEFINICIJA OPŠTEG POJMA DIGITALNE IMOVINE

Digitalna imovina je digitalni zapis koji simbolizuje određenu imovinsku vrednost ili jedno ili više određenih imovinskih prava i koji nastaje, postoji, čuva se i prenosi digitalnim putem, a podoban je da bude predmet isključive kontrole.

SIMBOLI VREDNOSTI ILI PRAVA

- Digitalna imovina kao simbol određenog imovinskog prava ili imovinske vrednosti u digitalnom obliku
- Simbol = token
- Paralela sa simbolima imovinskih prava ili imovinske vrednosti u fizičkom obliku
 - Papirni novac – novčanice i kovanice
 - Materijalizovane hartije od vrednosti (menica, skladišnica)

OSTALE KARAKTERISTIKE DIGITALNE IMOVINE

- Isključivo postojanje u digitalnom obliku – u obliku digitalnog zapisa
- Mogućnost raspolaganja u vidu prenosa na drugo lice digitalnim putem
- Problem
 - kopiranja
 - dvostrukog raspolaganja (*double spending*)
- Podobnost da bude predmet isključive kontrole – mogućnost pristupa, raspolaganja i korišćenja uz isključenje svih trećih lica

USLOVI ZA POSTOJANJE DIGITALNE IMOVINE

- Nemogućnost umnožavanja
- Postojanje digitalne evidencije na osnovu koje se sa sigurnošću može utvrditi kome pripada i na koga je prenet konkretan digitalni simbol, a samim tim i vrednost odnosno pravo koje predstavlja
- Prihvatanje svojstva simbola vrednosti ili prava
 - Zakonom
 - Između učesnika na relevantnom tržištu

NOVI OBLICI DIGITALNE IMOVINE

- Primeri: Kriptovalute ili virtuelne valute, digitalni tokeni, stabilni novčići (*stablecoins*), nezamenljivi tokeni (*NFTs*)...
- Nove oblike digitalne imovine donela je **primena blokčejn tehnologije**, odnosno tehnologije **distribuirane javne knjige**
 - *BLOCKCHAIN TECHNOLOGY*
 - *DISTRIBUTED LEDGER TECHNOLOGY (DLT)*
- Omogućila je **decentralizovano izdavanje i vođenje evidencije** digitalne imovine – u okviru mreže povezanih računara koja koriste isti protokol (set pravila za razmenu podataka)

EFEKTI PRIMENE BLOKČEJN TEHNOLOGIJE

- Globalni karakter
- Nema potrebe za posrednikom – direktan digitalni prenos između dva lica
- Rešila je problem dvostrukog trošenja (raspolaganja)
- Učesnici na tržištu prihvataju određene digitalne zapise kao simbol vrednosti ili prava, bez obzira na zakonska pravila
- Nastanak tržišta koje izmiče regulativi (Bitcoin, Ethereum, Solana, Polkadot)

PROBLEMATIKA NOVIH OBLIKA DIGITALNE IMOVINE

- Ne uklapaju se u definicije poznatih oblika digitalne imovine (npr. dematerijalizovnih prenosivih hartija od vrednosti ili elektronskog novca)
- Distribuirani karakter izdavanja/evidencije – ne postoji jedno odgovorno lice koje bi država mogla da reguliše
- Mogućnost direktnog prenosa bez posrednika – otežava nadzor
- Globalni karakter – nije dovoljna nacionalna regulativa
- U slučaju daljeg razvoja mogli bi da ugroze tradicionalni finansijski sistem

DEFINICIJA DIGITALNE IMOVINE U UŽEM SMISLU

Srpsko pravo

- „*digitalna imovina*, odnosno virtuelna imovina, označava digitalni zapis vrednosti koji se može digitalno kupovati, prodavati, razmenjivati ili prenositi i koji se može koristiti kao sredstvo razmene ili u svrhu ulaganja, pri čemu digitalna imovina **ne uključuje digitalne zapise valuta koje su zakonsko sredstvo plaćanja i drugu finansijsku imovinu koja je uređena drugim zakonima, osim kada je drugačije uređeno ovim zakonom**“

KARAKTERISTIKE DIGITALNE IMOVINE U UŽEM SMISLU U SRBIJI

- Virtuelna imovina = digitalna imovina
- Tehnološka neutralnost – nezavisna od primenjene tehnologije
- Digitalni zapis – ne postoji u fizičkom obliku
- Simbol vrednosti – imovinske vrednosti ili imovinskog prava
- Raspolaganje digitalnim putem – pominje se „kupovina, prodaja, razmena i prenos“, ali to obuhvata i druge oblike raspolaganja (npr. zalaganje)
- Sredstvo razmene ili ulaganja – koristi se za „plaćanja“ ili za investiranje kapitala
- Rezidualna kategorija – obuhvata oblike digitalne imovine koji nisu već uređeni

VRSTE DIGITALNE IMOVINE

Prof. dr Mirjana Radović, LL.M.
(Humboldt)

Oct

```
graph TD; A[DIGITALNA IMOVINA] --> B[VIRTUELNE VALUTE]; A --> C[DIGITALNI TOKENI];
```

DIGITALNA
IMOVINA

VIRTUELNE
VALUTE

DIGITALNI
TOKENI

VIRTUELNE VALUTE

- Kriptovalute – *cryptocurrency; crypto; virtual currency*
- Srpsko pravo
 - „*virtuelna valuta* je vrsta digitalne imovine koju nije izdala i za čiju vrednost ne garantuje centralna banka, niti drugi organ javne vlasti, koja nije nužno vezana za zakonsko sredstvo plaćanja i nema pravni status novca ili valute, ali je fizička ili pravna lica prihvataju kao sredstvo razmene i može se kupovati, prodavati, razmenjivati, prenositi i čuvati elektronski“

KARAKTERISTIKE VIRTUELNE VALUTE

- Simbolizuje imovinsku vrednost
- Nema fizički već samo digitalni oblik
- Evidencija izdavanja i raspolaganja se vodi u digitalnom obliku i decentralizovano
- Koristi se kao *ugovoreno* sredstvo razmene – “plaćanja”
- Razmenjuje se između lica povezanih sa određenom mrežom računara koja koristi isti protokol
- Nije novac, niti strana valuta, niti finansijski instrument
- Iza nje ne stoji država – strogo razlikovanje u odnosu na digitalne valute centralnih banaka (*central bank digital currencies, CBDCs*)

BITKOIN (*BITCOIN, BTC*)

- Prva prava kriptovaluta
- Nastala: 2008/2009. godine
- Tvorac: Satoši Nakamoto (pseudonim)
- Bitcoin svom imaocu ne daje pravo protiv određenog lica
- Glavno pravo imaoca bitkoina je da njime raspolaže
- Bitcoin je zasnovan na blokčejn tehnologiji
- Evidencija bitkoina je
 - decentralizovana – svaki učesnik u sistemu vodi evidenciju
 - javna – svako može da ostvari uvid
 - pseudoanonimna – navedeni su samo nizovi brojeva

BITKOIN (*BITCOIN, BTC*)

- Ograničena količina: 21 milion
- Poslednji bitcoin se očekuje da bude izrudaren 2140. godine
- Naziva se „digitalno zlato“
- El Salvador i Centralnoafrička Republika su priznavali bitcoin kao zakonsko sredstvo plaćanja
- Bitcoin je ušao u *Ginisovu knjigu rekorda* kao
 - prva decentralizovana kriptovaluta
 - prva kriptovaluta koja je postala zakonsko sredstvo plaćanja
 - prva transakcija zabeležena na blokčejnu

STABILNI NOVČIĆI (*STABLECOINS*)

- Stabilni novčić je vrsta digitalne imovine čija je vrednost vezana za drugu postojeću imovinu (npr. plemenite metale, valutu, itd.)
- Cilj: da se vrednost stabilnog novčića održi stabilnom (fiksno) u odnosu na određenu imovinu ili valutu za koju je vezan (u odnosu 1:1)
- Zakon o digitalnoj imovini
 - „*stabilna digitalna imovina* je digitalna imovina koja je izdata s ciljem što manjih promena vrednosti te imovine, a čija je vrednost povezana s vrednošću zakonskog sredstva plaćanja ili jednog ili više imovinskih prava koja imaju male promene vrednosti (npr. vezivanje za zvaničan kurs dinara ili kurs strane valute koji je relativno stabilan)“

PODELA STABILNIH NOVČIĆA PREMA VRSTI OSNOVNOG IMOVINSKOG DOBRA

TOKENI E-NOVCA

- tokeni elektronskog novca
- vezani za vrednost jedne određene valute koja je zakonsko sredstvo plaćanja

TOKENI VEZANI ZA IMOVINU

- vezani za vrednost određenog imovinskog prava (npr. sirovine ili digitalne imovine) ili skupa imovinskih prava ili skupa valuta

PODELA STABILNIH NOVČIĆA PREMA NAČINU ODRŽAVANJA VREDNOSTI

„POKRIVENI“

- Izdavalac unapred prima pokriće za njihovo izdavanje
- Iznos tog pokrića je jednak vrednosti osnovne imovine ili valute za koju su stabilni novčići vezani
- Problem održavanja pokrića
- Problem prava na povraćaj iznosa pokrića

„NEPOKRIVENI“

- Vrednost stabilnog novčića se vezuje za osnovno dobro ili valutu na osnovu algoritma, a ne pokrića
- Algoritam povećava ponudu ili potražnju za stabilnim novčićima i tako stabilizuje cenu, usklađujući je sa cenom osnovnog dobra ili valute
- Algoritamski stabilni novčići (*algorithmic stablecoins*)

ZAKLJUČNO O STABILNIM NOVČIĆIMA

- Izdavalac može, ali ne mora da dobije i da održava pokriće za izdate stabilne novčiće
- Može, ali ne mora da postoji pravo imaoca na povraćaj vrednosti osnovnog dobra ili valute za koju je stabilni novčić vezan
- Ako su pravilno osmišljeni i sigurni, stabilni novčići imaju najveći potencijal za široko, globalno prihvatanje kao sredstva plaćanja (tzv. globalni stabilni novčići, *global stablecoins*)
- Poverenje u stabilne novčiće je veće nego kod ostalih oblika digitalne imovine

```
graph TD; A[DIGITALNA IMOVINA] --> B[VIRTUELNE VALUTE]; A --> C[DIGITALNI TOKENI];
```

DIGITALNA
IMOVINA

VIRTUELNE
VALUTE

DIGITALNI
TOKENI

DIGITALNI TOKENI

- Srpsko pravo
 - „*digitalni token* je vrsta digitalne imovine i označava bilo koje nematerijalno imovinsko pravo koje u digitalnoj formi predstavlja jedno ili više drugih imovinskih prava, što može uključivati i pravo korisnika digitalnog tokena da mu budu pružene određene usluge“
 - Finspot faktoring tokeni (FIN, FIN2, FIN3), tokeni za solarne projekte (Solar Token ST1 i AVR Solar Token), Walnut Enterprise tokeni (TWE_R, TWE_L, TWE_L2)

KARAKTERISTIKE DIGITALNIH TOKENA

- “Nematerijalno imovinsko pravo” – bestelesno imovinsko dobro (?)
- U digitalnom obliku
- Simbol jednog ili više drugih imovinskih prava
- Nedovoljno precizna definicija
- Može da se preklopi sa definicijom virtuelne valute, ako ona daje imaocu neko pravo protiv izdavaoca (npr. pravo na povraćaj iznosa datog pokrića)
- Nije naglašeno za šta se koristi
 - ne smeju da budu isključivo sredstvo razmene, obračuna i očuvanja vrednosti
 - sredstvo prikupljanja i investiranja kapitala i/ili
 - sredstvo korišćenja digitalnih proizvoda ili usluga

PODELA DIGITALNIH TOKENA PREMA SVOJSTVU ZAMENLJIVOSTI

ZAMENLJIVI TOKENI

- *fungible tokens (FTs)*
- postoji više objektivno zamenljivih primeraka
- sa istim karakteristikama

NEZAMENLJIVI TOKENI

- *non-fungible tokens (NFTs)*
- postoji samo jedan objektivno nezamenljiv primerak
- nedeljiv i jedinstven, ne može da se umnožava

SVRHA NEZAMENLJIVIH TOKENA (*NFTs*)

- Digitalni sertifikat autentičnosti
- Simbol vlasništva nad određenim jedinstvenim imovinskim dobrom (npr. slikom, videom)
- Inače, ne bi moglo da se zna ko je vlasnik originalnog dokumenta, a ko ima "samo" kopiju
- zahvaljujući NFT-ju zna se ko je vlasnik određenog digitalnog dokumenta
- Primeri iz prakse

PRAVA NA DIGITALNOJ IMOVINI

Prof. dr Mirjana Radović, LL.M.
(Humboldt)

PARALELA SA HARTIJAMA OD VREDNOSTI

Prava na digitalnoj imovini – na samom tokenu

Pravo svojine (susvojine, zajedničke svojine), zaloga, fiducija, državina – kontrola?

Prava iz digitalne imovine – prema izdavaocu

Neki oblici digitalne imovine imaju imovinsku vrednost iako ne sadrže nikakva prava prema izdavaocu

PRAVO SVOJINE

Analogna primena pravila o telesnim
pokretnim stvarima

Predaja stvari – prenos državine, izjednačava
se sa prenosom kontrole nad tokenima

Sticanje od nevlasnika

Merodavno pravo (?)

ZALOGA NA DIGITALNOJ IMOVINI

Da li je na blokčejnu moguće upisati zalogu tako da DI ostane na novčaniku zalagodavca opterećena zalogom?

Potrebno je da se digitalna imovina poveri na čuvanje i administriranje kod pružaoca usluga koji sme da vodi registar založnog prava

Obezbeđeno potraživanje može da bude novčano potraživanje ili nenovčano koje glasi na digitalnu imovinu

U Srbiji će biti moguća kada neki pružalac usluga dobije dozvolu da vodi registar založnog prava na digitalnoj imovini

FIDUCIJA NA DIGITALNOJ IMOVINI

Prenos prava svojine na digitalnoj imovini sa dužnika (fiducijanta) na poverioca (fiducijara) u određene svrhe, uz obavezu vraćanja primljene ili ekvivalentne digitalne imovine po ostvarenju ugovorene svrhe

U stečaju:

Fiducija u svrhe obezbeđenja
potraživanja: fiducijant je
razlučni poverilac

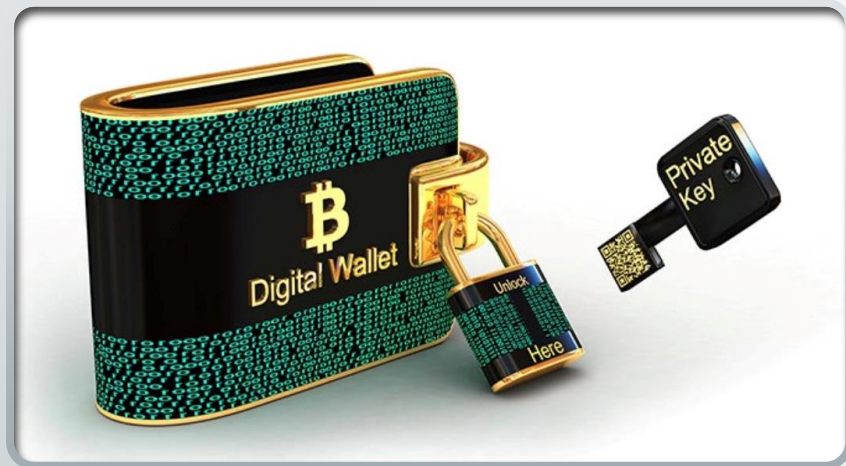
Fiducija u druge svrhe:
fiducijant je izlučni poverilac

ČUVANJE I PRENOS DIGITALNE IMOVINE

Prof. dr Mirjana Radović, LL.M.
(Humboldt)

KONTROLA NAD DIGITALNOM IMOVINOM

- Neposrednu kontrolu nad DI ostvaruje lice koje ima javni i privatni ključ određenog kriptonovčanika

- Javni ključ (*public key*) je poput broja tekućeg računa – lice koje ga zna može da prenese DI na tu adresu i da na blokčejnu vidi transakciju izvršenu sa te adrese, odnosno na tu adresu
- Privatni ključ (*private key*) je poput digitalnog potpisa kojim se daje saglasnost sa zaduženjem tekućeg računa (autorizacija transakcije) – lice koje zna privatni ključ može da prenese DI na drugu adresu, odnosno drugom licu

NAČINI ČUVANJA DIGITALNE IMOVINE

Lično čuvanje

- Putem ličnog novčanika (*non-custodial/self-custody wallet*)
- Imalac DI ima javni i privatni ključ
- Paralela sa čuvanjem gotovine u svom novčaniku ili kod kuće

Deponovanje trećem licu

- Putem depozitnog novčanika (*custodial wallet*)
- Treće lice pruža uslugu čuvanja (i administriranja) za račun imaoca DI
- Kod trećeg lica se nalaze i privatni i javni ključ
- Paralela sa čuvanjem novca na tekućem računu kod banke

Lični novčanik

IMALAC DIGITALNE
IMOVINE

Lični novčanik

PRUŽALAC USLUGE
ČUVANJA I
ADMINISTRIRANJA DI

Depozitni novčanik

IMALAC DIGITALNE
IMOVINE

Ugovorni
odnos

LIČNO ČUVANJE

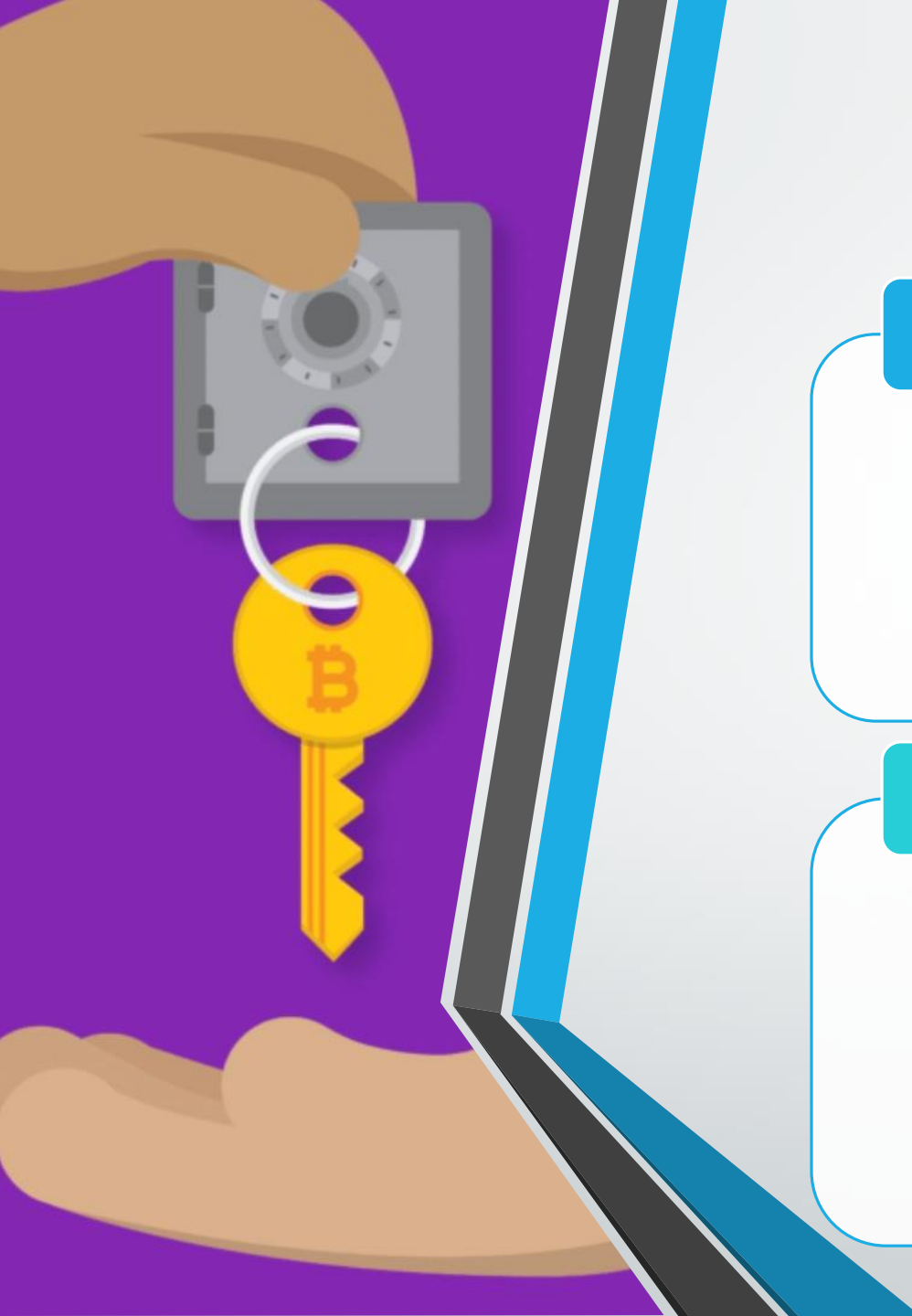
Prednosti

- Neposredna kontrola nad DI

Nedostaci

- Lična odgovornost za čuvanje
- Rizik nepovratnog gubitka DI
- Nemogućnost brzog trgovanja preko kriptoberzi

DEPONOVANJE TREĆEM

Prednosti

- Treće lice snosi odgovornost za čuvanje
- Manji rizik gubitka imovine
- Mogućnost povraćaja imovine ili naknade štete
- Mogućnost trgovanja preko kriptoberze

Nedostaci

- Obavezna identifikacija klijenta
- Rizik da će treće lice zloupotребiti neposrednu kontrolu nad DI
- Rizik insolventnosti trećeg lica
- Sredstva mogu da budu zaplenjena ili blokirana

PRINUDNO NAMIRENJE ILI STEČAJ NAD PRUŽAOCEM USLUGA

- DI koju pružalac usluga čuva za račun korisnika nije u vlasništvu pružaoca usluga
- Zabrana prinudnog namirenja poverilaca pružaoca usluga nad tom DI
- DI ne ulazi u stečajnu ni likvidacionu masu pružaoca usluga – izlučno pravo deponenta
- Ne postoji obavezno osiguranje depozita, niti sistem za zaštitu investitora (preko Fonda za zaštitu investitora)

PRENOS DIGITALNE IMOVINE

Prenos sa ličnog novčanika

- samo onaj ko poznaje javni i privatni ključ svog novčanika i javni ključ novčanika na koji želi da prenese DI

Prenos sa depozitnog novčanika

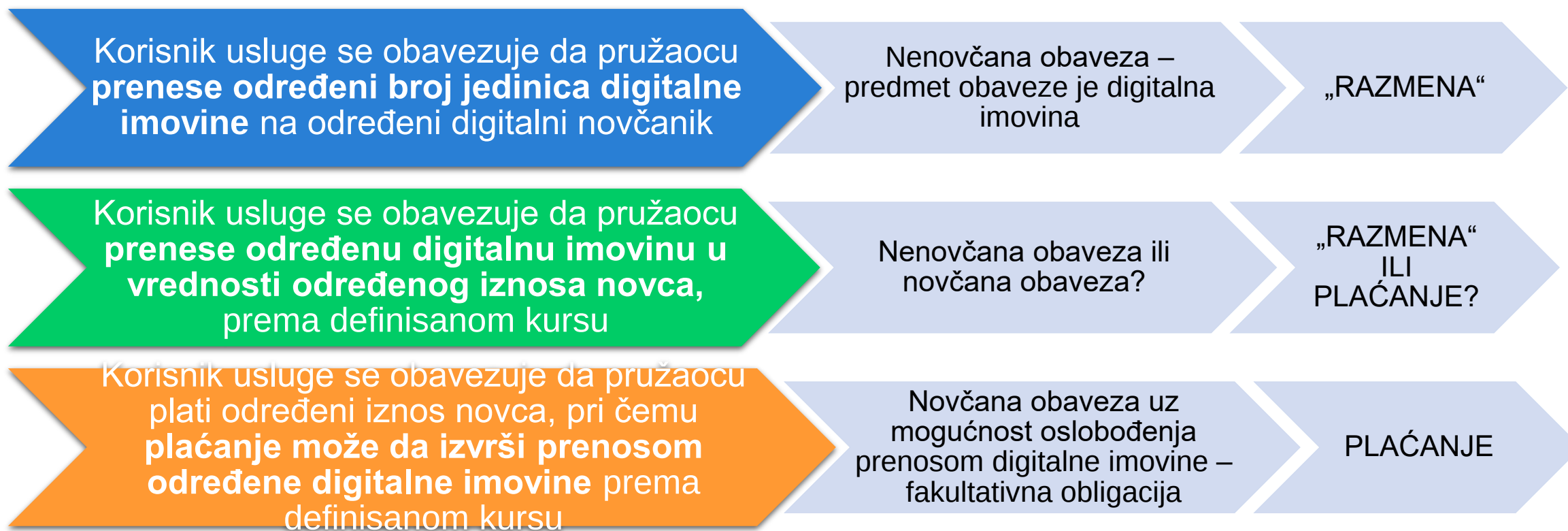
- daje se nalog depozitaru da prenese DI na određenu adresu
- Slično kao prenos dematerijalizovanih HOV koje se nalaze na kastodi računu kod CRHOV
- Ako se DI prenosi klijentu koji kod istog depozitara ima depozitni račun, a DI se čuva na zbirnom depozitnom novčaniku, neće doći do prenosa same DI, nego samo do preknjižavanja u okviru depozitnih računa prenosioca i sticaoca

The background is a complex, abstract composition. It features a dark blue and black base with various glowing lines and shapes. On the right side, there are several overlapping geometric shapes: a large blue parallelogram, a grey parallelogram, and a red parallelogram. These shapes are layered over a background of financial charts. A prominent candlestick chart is visible in the upper right, with green and red bars. Below it, there are several line graphs in blue, yellow, and red. The overall effect is one of high-tech, digital finance.

„PLAĆANJE“ DIGITALNOM IMOVINOM

Prof. dr Mirjana Radović, LL.M.
(Humboldt)

NAČIN UGOVARANJA

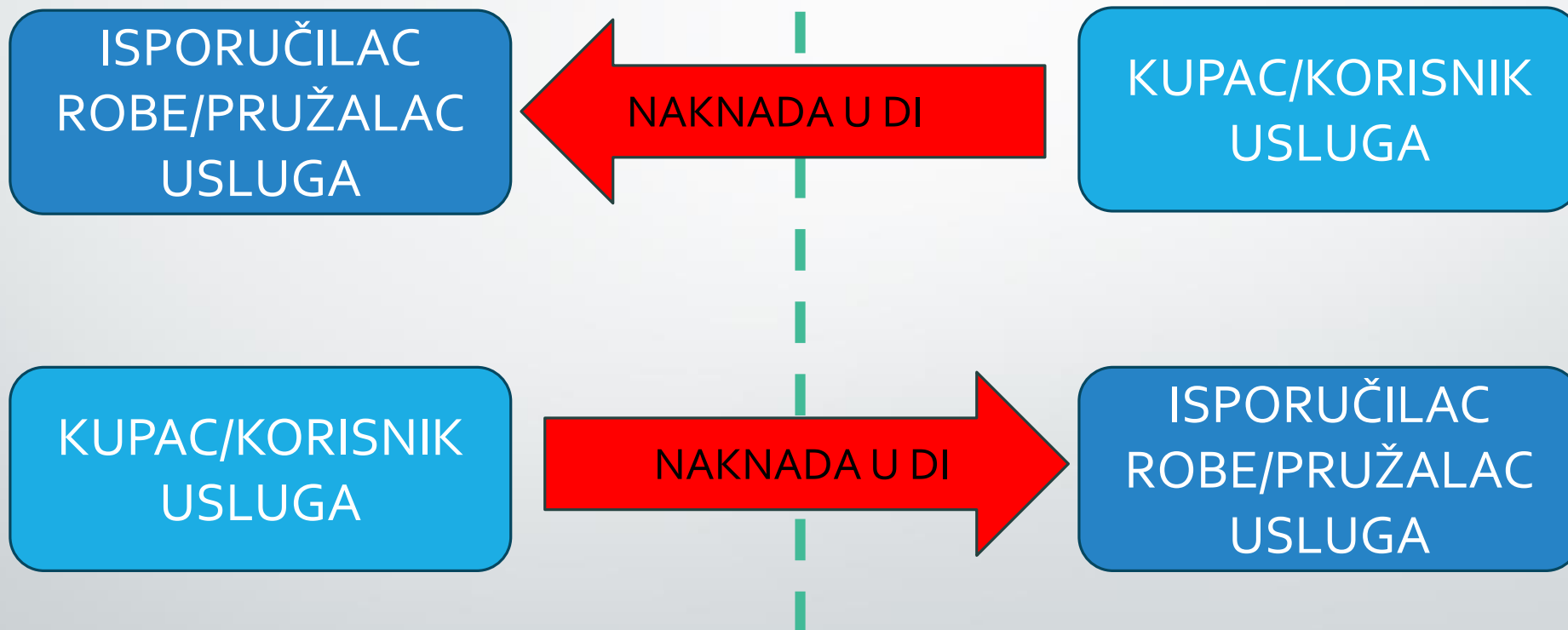
ISKLUČIVO NACIONALNI KONTEKST

- I pružalac i korisnik usluga su rezidenti
- Primena Zakona o digitalnoj imovini (ZDI), čl. 97
 - **PRIHVATANJE DI U ZAMENU ZA PRODATU ROBU/PRUŽENE USLUGE U TRGOVINI NA MALO**
 - Trgovina na malo – korisnik usluge (platilac) je potrošač
 - Nije dozvoljen neposredan prenos, nego isključivo posredstvom pružaoca usluge prihvatanja/prenosa digitalne imovine
- Trgovina na veliko (?)
 - Nije pomenuta u ZDI – znači, načelno je dozvoljen direktan prenos digitalne imovine kao naknade za robu/usluge
- Zakon o obavljanju plaćanja pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica koja ne obavljaju delatnost
 - Obaveza obavljanja platnih transakcija preko tekućeg računa (izuzetak za elektronski novac) – čl. 2
 - Izmirivanje *novčanih* obaveza zamenom ispunjenja – u digitalnoj imovini – čl. 5

PREKOGRANIČNI KONTEKST

REZIDENT

NEREZIDENT

OGRANIČENJA PLATNOG PROMETA S INOSTRANSTVOM

- Platni promet sa inostranstvom obavlja se u devizama i u dinarima preko banke, izdavaoca elektronskog novca ili drugog pružaoca platne usluge
 - Sledi, nije moguć u digitalnoj imovini
- Digitalna imovina nisu devize, niti dinari
 - Bitkoin je nekoliko godina bio zakonsko sredstvo plaćanja u nekim državama (El Salvador, Centralnoafrička Republika) – bilo je sporno da li može da se tretira kao novac (strana valuta) ili kao devize
 - Stabilni novčići – da li mogu da se tretiraju kao devize?
- Iz Odluke o obavljanju plaćanja u devizama u vezi s transakcijama s DI proizlazi da se DI ne tretira kao novac, odnosno sredstvo plaćanja, već kao predmet prodaje ili razmene

The background is a complex, abstract composition. It features a dark blue and black base with various glowing lines and shapes. On the right side, there are several overlapping geometric shapes: a large blue parallelogram, a grey parallelogram, and a red parallelogram. These shapes are layered over a background of financial charts. A prominent candlestick chart is visible in the upper right, with green and red bars. Below it, there are several line graphs in various colors (blue, green, yellow, red) showing different trends. The overall effect is one of high-tech, digital finance.

PAMETNI UGOVORI

Prof. dr Mirjana Radović, LL.M.
(Humboldt)

UVOD

- Pametni ugovor je kompjuterski program zabeležen na blokčejnu ili drugoj distribuiranoj javnoj evidenciji, koji automatski izvršava određene prestacije (transakcije) kada se ispune programom zadati uslovi
- Karakteristike
 - program – kod napisan programskim jezikom, a ne govornim jezikom
 - zabeležen je kao transakcija na blokčejnu i spakovan u blok
 - nepromenljiv – u meri u kojoj su blokovi nepromenljivi
 - automatizovan – kod se izvršava bez ljudske intervencije, tako kako je isprogramiran
- Paralela sa vendomatom
 - ako se ukuca određena šifra i ubaci određeni iznos novca, automat će izbaciti željeni proizvod
 - nepotreban je prodavac – sve radi unapred isprogramirana mašina

PRIMERI

- Dve strane žele da zaključe ugovor kojim će se jedna strana – poljoprivrednik obavezati da drugoj prenese 2.000 dolara, a druga – osiguravač da će poljoprivredniku isplatiti 100.000 dolara ako tokom leta 2024. godine do 20. septembra 2024. godine pet dana za redom temperatura u određenom mestu bude viša od 40 stepeni
- Ili, jedna strana se obaveže da će drugoj dati 50 dolara, a druga da će taj novac upotrebiti za kupovinu digitalne imovine po jeftinijoj ceni na jednoj kriptoberzi, a zatim je prodati po višoj ceni na drugoj kriptoberzi, pa će prvoj strani vratiti 50 dolara i polovinu ostvarene dobiti
- Ili, jedna strana se obaveže da će preneti određenu digitalnu imovinu (npr. NFT) onome ko ponudi najveću cenu, dok će svima ostalima vratiti deponovani novac

PRAVNA PRIRODA

- Pravna priroda radnji koje dovode do aktivacije pametnog ugovora
 - postavljanje pametnog ugovora na blokčejn (da li to može da se kvalifikuje kao ponuda)
 - korišćenje pametnog ugovora (da li to može da se kvalifikuje kao prihvrat)
- Da li ima prirodu ugovora?
 - pametnom “ugovoru” može da prethodi zaključenje određenog ugovora, koji se izvršava putem ovog kompjuterskog programa
 - ali pametni ugovor može da bude jedino što povezuje dva lica i čini njihovu komunikaciju – tada se postavlja pitanje da li bi on imao prirodu ugovora
 - problem, nepoznavanje identiteta druge ugovorne strane

PROBLEMI ZA PRAVNIKE

- Merodavno pravo
 - kako utvrditi merodavno pravo za pametni ugovor, ako je on isto što i ugovor između dva lica
- Inače se ugovori tumače, a ovde treba prvo sud da ga razume da bi ga tumačio
 - razumevanje kompjuterskog/programskog jezika
 - kod će se izvršiti onako kako je napisan
- Greške u programiranju – kodiranju
 - neminovne su, a ovde ne mogu da se isprave, jer je pametni ugovor nepromenljiv
 - potrebno da ostavi mogućnost da se sredstva zaključana u pametnom ugovoru izvuku ako on ne radi – to mora unapred da se isprogramira
- Potreba za naknadnom izmenom ili prestankom pametnog ugovora
 - neće biti moguća ako nije samim programom predviđen mehanizam za prekid njegovog rada ili izmenu
 - ali ako se otškrinu ta vrata, povećava se opasnost od zloupotreba

The background is a complex, abstract composition. It features a dark blue and black base with various glowing lines and shapes. On the left, there are faint, overlapping candlestick charts. On the right, a more prominent candlestick chart is visible, with green and red bars. A bright blue line, possibly a moving average, curves across the right side. A large, diagonal, semi-transparent blue and grey shape cuts across the center of the image. The overall aesthetic is high-tech and financial.

DOKAZIVANJE

Prof. dr Mirjana Radović, LL.M.
(Humboldt)

Oct

PROBLEM DOKAZIVANJA

- Javni ključ (adresa) je niz brojeva i slova – zbog pseudoanonimnosti ne zna se ko ima kontrolu nad tim novčanikom
- Privatni ključ ne sme da se saopštava drugim licima
- Kad se kriptoomovina čuva preko profesionalnog pružaoca usluga čuvanja i administriranja, on može da izda potvrdu, pruži dokaz – i sud to može da naloži
- Kad se kriptoomovina čuva na ličnom novčaniku – to je problem
- Način dokazivanja:
 - MIKROTRANSAKCIJA (SATOŠI TEST) – slanje malog iznosa sa svog novčanika na određenu adresu za verifikaciju
 - DIGITALNI POTPIS – korišćenje privatnog ključa da se autorizuje transakcija ka licu koje treba da verifikuje čiji je novčanik
 - ANALIZA BLOKČEJNA – veštak može da utvrdi tok digitalne imovine na blokčejnu